

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Matkailun koulutusohjelma

Riikka Niemi

KESTÄVÄ MATKAILU COSTA RICASSA

Opinnäytetyö
Toukokuu 2015

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2015
Matkailun koulutusohjelma

Sirkkalantie 12
80101 JOENSUU
013 260 600

Tekijä
Riikka Niemi

Nimeke
Kestävä matkailu Costa Ricassa

Tiivistelmä

Opinnäytetyö käsittelee kestävän matkailun periaatteita Costa Rican kontekstissa. Työssä esitellään kestävän matkailun ekologist, sosiaaliskulttuuriset ja taloudelliset periaatteet. Ekologisia ja sosiaaliskulttuurisia periaatteita tutkitaan myös Costa Rican näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää ekologisesti ja sosiaaliskulttuurisesti kestävän matkailun tila ja ongelmakohdat Costa Ricassa.

Opinnäytetyö on kirjoituspöytä tutkimus, jonka aineisto on kerätty pääasiassa internetistä. Costa Rican matkailua käsittelevät osat pohjautuvat pääasiassa Costa Rican matkailujärjestön (ICT) ja Yhdistyneiden Kansakuntien tutkimuksiin ja tilastotietoon sekä blogiteksteihin ja kirjoittajan omiin kokemuksiin.

Tutkimus osoitti, että Costa Rica on vastuullisen ja etenkin ekologisesti kestävän matkailun edelläkävijä, mutta sillä on myös omat ongelmansa. Ympäristö on merkittävä osa Costa Rican imagoa, ja maa on sitoutunut suojelemaan luontoaan. Tästä kertoo esimerkiksi se, että valtion pinta-alasta on suojeltu noin neljäsosa. Toisaalta jätehuollossa ja kierrätyksessä on paljon parannettavaa. Costa Rican hallituksessa on suuri määrä naisia, mutta samaan aikaan väestöryhmien välinen epätasa-arvo on maalle merkittävä sosiaalinen ongelma.

Kieli
suomi

Sivuja 41

Asiasanat

Kestävyys, kestävä matkailu, ekoturismi, Costa Rica

THESIS
May 2015
Degree Programme in Tourism

Sirkkalantie 12
80101 JOENSUU
FINLAND
013 260 600

Author
Riikka Niemi

Title
Sustainable Tourism in Costa Rica

Abstract

This thesis deals with the tenets of sustainable tourism in the context of Costa Rica. It presents the ecological, socio-cultural and economical principles of sustainable tourism. The former two are also examined from Costa Rica's angle. The main aim of the thesis is to find out the state of ecologically and socio-culturally sustainable tourism and its problematics in Costa Rica.

The thesis is a desk study and the data has mainly been collected from Internet. Parts concerning tourism in Costa Rica are based mainly on studies and statistics compiled by the Costa Rica Tourism Board (ICT) and the United Nations. Weblogs and personal experiences add perspective to the study.

The research showed that Costa Rica leads the way in responsible and especially ecologically sustainable tourism but that it also has its own problem areas. The environment plays an important role in the image of Costa Rica and the country is committed to preserving its nature. The fact that roughly 25 % of the country's area is protected is a demonstration of this. On the other hand, there is much to improve in waste management and recycling. While Costa Rica has a significant number of women in the government, inequality between population groups is a major social problem.

Language
Finnish

Pages 41

Keywords
Sustainability, sustainable tourism, ecotourism, Costa Rica

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Kestävä matkailu	6
2.1	Kestävä kehitys.....	6
2.2	Ekologisuus ja ekomatkailu	10
2.3	Sosiaaliskulttuurinen kestävyys ja sosiaaliskulttuurisesti kestävä matkailu	12
2.4	Taloudellinen kestävyys ja taloudellisesti kestävä matkailu	14
3	Kestävyyden mittaaminen matkailussa	15
4	Costa Rica	18
4.1	Perustietoja.....	18
4.2	Luonto ja ilmasto.....	21
4.3	Sosiaalinen ja poliittinen ympäristö	26
5	Costa Rica matkailumaana	29
5.1	Matkailuelinkeino	29
5.2	Vetovoimatekijät	30
5.3	Matkailun muodot ja matkailijat.....	33
6	Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruun luotettavuus	35
7	Pohdinta.....	36
	Lähteet.....	40

1 Johdanto

Opinnäytetyössä käsittelen kestäväää matkailua ja erityisesti sen ekologisia ja sosiaalkulttuurisia periaatteita ja kysymyksiä Costa Rican näkökulmasta. Valitsin aiheen, koska olen jo kauan ollut kiinnostunut kestävästä kehityksestä ja matkailun eettisistä kysymyksistä ja haasteista. Nämä ovat tärkeitä aihepiirejä, joiden merkityksen uskon tulevaisuudessa vielä kasvavan. Latinalainen Amerikka on myös kiinnostanut minua pitkään, minkä vuoksi käsittelen aihetta Costa Rican kontekstissa.

Itselleni erityisen merkitykselliseksi opinnäytetyön tekee se, että ”reppureissa-sin” Väli-Amerikassa kesä-syyskuussa 2011. Kesän aikana vierailin kahdeksassa eri maassa, joista osaan tutustuin paremmin kuin toisiin. Opinnäytetyössä halusin käsitellä nimenomaan Costa Ricaa, koska sen monimuotoinen luonto ja verrattain edistynyt ekoturismi kiinnostavat minua.

Costa Rica on tunnettu ympäristötietoisimpana Väli-Amerikan maana. Tästä kertoo muun muassa se, että maan pinta-alasta on suojeltu suurempi osuus kuin minkään muun valtion alueesta. Costa Ricassa on 186 suojelualuetta, joista 32 on kansallispuistoja. Luonnon monimuotoisuus tarjoaa mahdollisuuden matkailuun trooppisilla rannoilla, sademetsissä ja vuorilla. Matkailu on yksi Costa Rican tärkeimmistä elinkeinoista, ja maa on yksi ekoturismin eli luontoa kunnioittavan matkailun edelläkävijöistä. (Suomen Suurlähetystö México 2014.)

Opinnäytetyö on niin sanottu kirjoituspöytä tutkimus, ja sen tarkoituksena on kuvata kestävä matkailun periaatteita ja pohtia niiden toteutumista Costa Ricassa sekä itsenäisesti että alueen muihin maihin verrattuna. Tärkeimpiä kysymyksiä ovat, miten ekologisesti ja sosiaalkulttuurisesti kestävä matkailu toteutuu Costa Ricassa ja mitkä ovat sen ongelmakohdat. Taloudellisen kestävyys arvioinnin olen rajannut työn ulkopuolelle, koska siihen tarvittavat tiedot ovat vaikeasti saatavilla. Taloudellisen näkökulman tarkempi arvioiminen tekisi työstä myös liian laajan kokonaisuuden.

Opinnäytetyön alussa käsittelen kestävästä kehitystä ja sen ulottuvuuksia sekä kestävästä matkailusta. Tämän jälkeen siirryn Costa Rican esittelyyn, jossa pyrin luomaan mahdollisimman kattavan kuvan opinnäytetyön kontekstista esittelemällä tärkeimpiä tietoja maan ilmastosta, luonnosta, väestöstä ja poliittisesta ympäristöstä sekä maan matkailusta. Pohdinnassa esittelen tutkimuksen tuloksena syntyneitä johtopäätöksiä ja jatkotutkimusideoita.

2 Kestävä matkailu

2.1 Kestävä kehitys

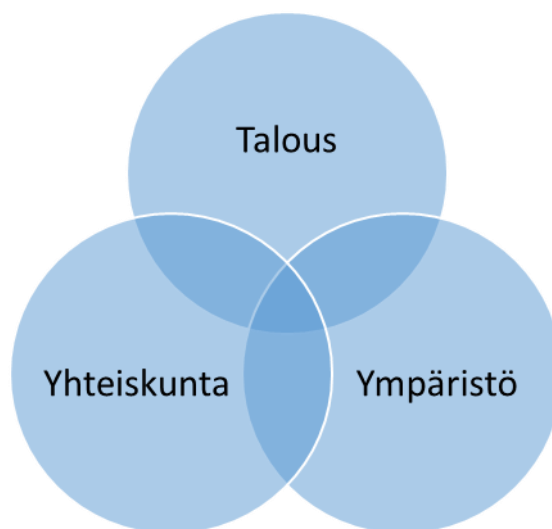
On mahdotonta tietää tarkalleen, milloin kestävyiden käsitteitä on käytetty ensimmäisen kerran. Vastuullisen ja kestävästä organisoitumisen tutkija Pasi Heikkurinen esittää artikkelissaan teorian, jonka mukaan kestävyiden käsite on saanut alkunsa käytännöllisissä ammateissa työskentelevien ihmisten puheissa esimerkiksi jonkin esineen ominaisuuksista. Tämän työn ja kestävästä matkailun kannalta on kuitenkin mielekäästä keskittyä 27 vuotta vanhaan poliittisesti ja yhteiskunnallisesti muotoutuneeseen käsitteeseen. Tuolloin eli vuonna 1987 Yhdistyneiden kansakuntien julkaisema raportti toi esiin huolen tulevista sukupolvista ja maailman köyhistä kestävyys-käsitteen avulla. (Heikkurinen 2014, 10.)

Raportin laati YK:n ympäristön ja kehityksen maailmankomissio eli Brundtlandin komissio vuonna 1987. Tuolloin komissio määritteli kestävästä kehityksen selkeäksi kehitykseksi, joka mahdollistaa perustarpeiden tyydyttämisen vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia tyydyttää omat perustarpeensa. Tämän jälkeen kestävästä kehityksen politiikka on kansainvälisen yhteistyön tuloksena kehittynyt ja muotoutunut kattavammaksi ja monipuolisemmaksi kokonaisuudeksi.

Lukemani perusteella Brundtlandin komission raportti oli erittäin tärkeä alkusysäys kestävästä kehityksen kysymysten huomioinnille. Raporttia ja sen

esittämää kestävän kehityksen määritelmää on kuitenkin myös kritisoitu. Kestävyyden yleinen määritelmä on koettu liian abstraktiksi käytännön soveltamisen kannalta, eikä käsitteen käyttö kritikoiden mukaan ole myöskään ollut johdonmukaista. Esimerkiksi kestävyys käsitteen ja talouskasvun suhde on jäänyt tulkinnanvaraiseksi. (Heikkurinen 2014, 11.)

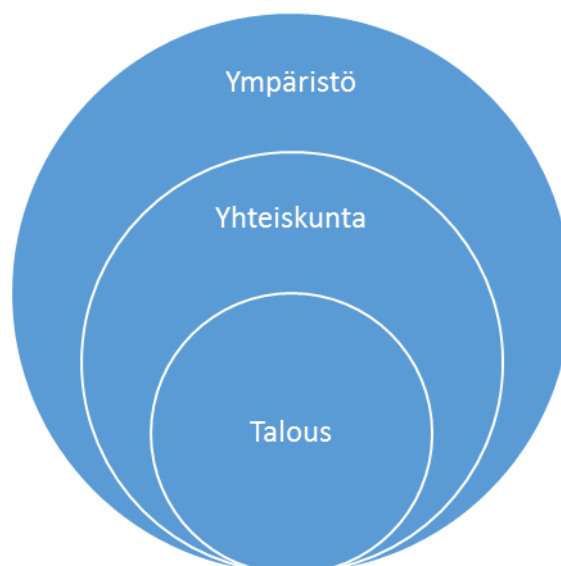
Yksi tapa arvioida kestävä kehitys on jako heikkoon ja vahvaan kestävyys-teen. Heikossa kestävydessä ympäristö, yhteiskunta ja talous nähdään toisiaan sivuavina, mutta kuitenkin irrallisina kokonaisuuksina, ja yhden osa-alueen laiminlyönti voidaan korvata toisen osa-alueen parantamisella. Näkemyksen mukaan esimerkiksi ekologisen pääoman vähentymistä voidaan korvata taloudellisen pääoman lisääntymisellä (kuva 1). Heikon kestävyys-teen mukainen kestävyyskuva tuntuu mielestäni nurinkuriselta, kun otetaan huomioon kestävyys-teen perimmäinen idea, jossa kaikki osa-alueet tulisi huomioida tasapuolisesti. Kuvassa 1 havainnollistan heikkoa kestävyys-tyä.

Kuva 1. Heikko kestävyys.

Käsitteen toinen tulkinta on niin kutsuttu vahva kestävyys, joka on oikeastaan vastakohta heikolle kestävyydelle. Tämän näkökulman mukaan taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen pääoma ovat toisiaan täydentäviä ulottuvuuksia, jotka eivät kuitenkaan voi korvata toisiaan. Näkemyksen mukaan nimenomaan ekologinen pääoma muodostaa pohjan kestävyydelle, eikä sen riistoa voida korvata ihmisen hallitsemien pääomien lisäämisellä. (Heikkurinen 2014, 11–12.) Kuvas-

sa 2 kaiken elämän pohja, ja näin ollen laajin kokonaisuus on ympäristö, minkä jälkeen suurimman kokonaisuuden muodostavat kestävyyden sosiaaliset ulottuvuudet. Tässä näkemyksessä talous nähdään kaikkein suppeimpana osana. Oman näkemykseni mukaan juuri tällainen kestävyyden näkökulma on otettava huomioon kestävässä matkailussa.

Kuva 2. Vahva kestävyys.

Kestävän kehityksen päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämän mahdollisuudet. Nykyiseen kestäväen kehityksen määritelmään katsotaan tavallisesti kuuluvan neljä ulottuvuutta: ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen. Kestävässä kehityksessä ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa. (Ympäristöministeriö 2013.) Oman kokemukseni mukaan kestävää kehitystä ajateltaessa monelle tulee ensimmäisenä ja vahvimmin mieleen ympäristö- ja talouskysymysten ristiriidat ja tasapainottaminen. Kestävyyden yhteiskunnalliset puolet ovat kuitenkin yhtä lailla tärkeitä kokonaisvaltaisesti kestävään kehitykseen pyrittäessä, ja kestävyiden eri ulottuvuuksien tutkiminen auttaa hahmottamaan kokonaiskuvan. Matkailun näkökulmasta esimerkiksi paikalliskulttuurien säilyminen on tärkeä kysymys, sillä matkailulla on merkittävä vaikutus niihin.

Kestävä matkailu on matkailua, joka perustuu kestäväen kehityksen periaatteisiin. Siitä puhutaan monilla eri nimillä. Vastuullinen, ympäristötietoinen ja reilu matkailu sekä ekoturismi ovat esimerkkejä usein käytetyistä termeistä. Usein

nämä nimet liitetään matkailun ympäristövaikutuksiin. Kestävästä matkailusta ei kuitenkaan voida puhua ennen kuin ekologisuuden lisäksi huomioidaan sen taloudelliset ja sosiaalis-kulttuuriset vaikutukset. (Turunen 2010, 3.)

Maailman matkailujärjestön (UNWTO) mukaan luonto on kestävän matkailun tärkein voimavara, jota tulee hyödyntää ylläpitäen sen monimuotoisuutta. Kestävän matkailun tehtävänä on myös auttaa säilyttämään luonnonperintöä. Luonnon lisäksi kulttuuri on keskeinen matkailun vetovoimatekijä. Kestävän matkailun tehtävänä onkin kunnioittaa luonnon lisäksi paikallisväestöä ja edistää eri kulttuurien ymmärtämistä ja suvaitsevuutta sekä vaalia kulttuuriperintöä ja paikallisia arvoja. (Turunen 2010, 3; UNWTO 2004.)

Reilun Matkailun Yhdistyksen puheenjohtaja, matkailua erityisesti kehitysmaiden ja Afrikan näkökulmasta tutkinut Julia Jänis pitää tärkeänä, että kaikki kestävän kehityksen ulottuvuudet tulevat esille matkailussa. Tämä tarkoittaa, että matkan ympäristökuormituksen vähentämisen lisäksi tulee ottaa huomioon kohdemaan kulttuurin kunnioitus ja matkan taloudellisen hyödyn suuntaaminen paikallisille tahoille. (YLE Radio Suomi 2013.)

Matkailupalveluiden kestävyiden mittaaminen on ongelmallista. Joitakin matkailun muotoja pidetään toisia kestävämpinä, mutta ei kuitenkaan ole mielekasta pohtia, onko esimerkiksi itsenäinen matkailu massaturismia vastuullisempi vaihtoehto. Sen sijaan kaikkia matkailun muotoja tulisi kehittää niin, että ne olisivat kestävän kehityksen periaatteiden mukaisia.

Kestävä matkailu pyrkii elinkeinona tarjoamaan laadukkaita matkailupalveluita huomioimalla sekä matkailijan että kohteen tarpeet ja vähentämään matkailun negatiivisia vaikutuksia niin ympäristöön kuin yhteisöihinkin. Se huomioi samanaikaisesti kaikki kestävyiden ulottuvuudet eli ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyiden. Näin ollen kestävä matkailu ei saavuteta pelkillä yksittäisillä toimenpiteillä vaan kantamalla vastuu ympäristöstä ja ihmisistä kaikilla matkailuelinkeinon osa-alueilla. (Turunen 2010, 3.)

2.2 Ekologisuus ja ekomatkailu

Ympäristöministeriön 2013 mukaan kestävän kehityksen perusehtona on biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden säilyttäminen sekä ihmisen taloudellisen ja aineellisen toiminnan sopeuttaminen luonnon kestokykyyn pitkällä aikavälillä. Aiemmin käsittelemäni kestävyys vahvan tulkinnan hengessä ekologinen kestävä kehitys voidaan nähdä ikään kuin pohjana muille kestävän kehityksen alueille, sillä ihmisen olemassaolo edellyttää maapallon kelvollisuutta elämiseen. Luonnonvarojen käyttö, monimuotoisuuden vaaliminen ja ilmastonmuutoksen pysäyttäminen ovat ekologisen kestävän kehityksen keskeisiä haasteita. (Heikkurinen 2014, 11–12; Ympäristöministeriö 2013.)

Maapallon kasvava väkiluku ja elintason nousu lisäävät kulutusta, mikä puolestaan uhkaa luonnon uusiutumis- ja sietokykyä. Lisääntyvä kulutus onkin yksi ekologisen kestävyys merkittävimpiä haasteita. Mitä enemmän kulutetaan, sitä enemmän tuotetaan jätettä sekä päästöjä ilmaan, veteen ja maaperään. Tämän vuoksi on tärkeää kiinnittää huomiota tuotteiden ja palveluiden ekologisuuteen. Ekologisen periaatteen mukaan tuotetut tavarat ja palvelut rasittavat ympäristöä mahdollisimman vähän. (Turunen 2010, 7.)

Luonto on matkailulle elintärkeä voimavara, ja siksi matkailun negatiivisten ympäristövaikutusten minimointi on välttämätöntä. Luonnonvarojen liiallinen kulutus on haitaksi luonnon monimuotoisuudelle. Kestävästi käytettynä luonnonvarat riittävät pidempään. Reilun Matkailun Yhdistyksen puheenjohtaja Julia Jäniksen mukaan maailman päättävissä elimissä, kuten YK:ssa on jo kauan sitten todettu, että ihmiskunnan nykyinen elämäntapa on kestämaton. Luonnon ja maailman kantokyky on ylitetty, eikä toiminta yksinkertaisesti voi jatkua samanlaisena. Tämän vuoksi on oleellista, että kaikki ihmiset, mukaan lukien matkailijat, yrittävät ymmärtää tekojensa merkityksen ja tekevät ekologisesti kestäviä valintoja. (YLE Radio Suomi 2013.)

Matkailussa luonnonvaroja kuluu eniten liikkumiseen ja siihen tarvittavaan polttoaineeseen (Turunen 2010, 7). Lentomatkustuksessa pyritäänkin nykyisin lisäämään biopolttoaineiden käyttöä ja tarjoamaan erilaisia kompensointimeka-

nismeja lentämisestä aiheutuville hiilidioksidipäästöille. Lentoyhtiö saattaa kompensoida ympäristökuormitusta esimerkiksi istuttamalla puita, jotka sitovat hiilidioksidia ilmakehästä. (YLE Radio Suomi 2013.)

Julia Jäniksen kanta on, ettei lentoliikenteen päästöongelmaa kuitenkaan voida ratkaista biopolttoaineella. Jäniksen mukaan kansainväliselle lentoliikenteelle vuoteen 2050 mennessä asetettuihin päästövähennystavoitteisiin pääseminen edellyttäisi, että biopolttoainetta tuotettaisi 13,6 miljoonaa tynnyriä (tynnyri=159 litraa) päivässä. Kansainvälisen energiajärjestö IEA:n mukaan maailman biopolttoainetuotanto voi kuitenkin olla vain 15,8 miljoonaa tynnyriä kaikille taloudenaloille yhteensä mukaan lukien sähköntuotanto ja muu liikenne lentoliikenteen lisäksi. Jäniksen mukaan lentomatkustuksessa olennaisinta on välttää välilaskuja, koska nousut ja laskut kuluttavat eniten polttoainetta. Edullisemmat, useita välilaskuja sisältävät yhteydet ovat näin ollen huomattavasti saastuttavampia kuin suorat lennot. (YLE Radio Suomi 2013.)

Ekologisessa matkailussa pyritään paitsi minimoimaan haitalliset vaikutukset ympäristöön ja luonnonvaroihin, myös saavuttamaan jotain hyvää eli tukemaan sellaista matkailua, joka esimerkiksi edistää luonnonsuojelua. Suosimalla ympäristösertifioituja tuotteita matkailija voi edistää hyviä ekologisia ratkaisuja. Jänis kuitenkin ymmärtää, että lomailijat eivät halua joutua miettimään ekologisia seikkoja matkallaan. Hän ehdottaakin, että ekologisten valintojen tekemisessä vastuu siirrettäisiin kuluttajilta palveluntarjoajille. Esimerkiksi hotellien ja matkatoimistojen tulisi tarjota matkailijoille ympäristösertifioituja tuotteita automaattisesti. (YLE Radio Suomi 2013.) Matkailijan näkökulmasta ei ole aina myöskään helppoa tunnistaa ympäristöystävällistä vaihtoehtoa, vaikka kiinnostusta aihepiiriä kohtaan olisi. Hyvät ja selkeät kriteerit sertifiointissa auttaisivatkin tunnistamaan kestäviä vaihtoehtoja entistä paremmin.

Saadakseen ympäristösertifikaatin tai -merkin palveluntarjoajan pitää täyttää useita huolella laadittuja kriteereitä. Merkkien luotettavuutta tarkasteltaessa tärkeintä Jäniksen mukaan on se, että niitä laadittaessa on kiinnitetty huomiota hyvin erilaisiin asioihin; esimerkiksi sähkön- ja vedenkulutukseen sekä jätteiden kierrätykseen ja vähentämiseen, ja näin ollen on otettu huomioon kokonaisval-

tainen ekologinen lähestymistapa. Merkkejä valvotaan tarkasti, mikä antaa kuluttajalle varmuuden siitä, että esimerkiksi merkillä varustetussa hotellissa ekologiset valinnat on jo tehty hänen puolestaan. (YLE Radio Suomi 2013.) Toisaalta eri maissa matkustettaessa matkailijan kannalta voi olla vaikeaa tunnistaa hyviä standardeja, jos ne ovat kaikissa maissa omanlaisensa. Luotettavuuden tunteen kannalta olisikin mielestäni hyvä, jos joka puolella maailmassa olisi käytössä yhtenäinen normisto, tai vaihtoehtoisesti tietoa eri maiden sertifikaateista pitäisi olla helposti saatavilla esimerkiksi jonkin kansainvälisen järjestön sivuilla.

2.3 Sosiaaliskulttuurinen kestävyys ja sosiaaliskulttuurisesti kestävä matkailu

Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyiden keskeisenä tavoitteena on tarjota yksilölle edellytykset oman hyvinvointinsa luomiseen ja lisäksi taata näiden edellytysten siirtyminen sukupolvelta toiselle. Sosiaalinen kestävä kehitys pyrkii poistamaan ihmisten välistä eriarvoisuutta ja turvaamaan jokaiselle riittävän toimeentulon, perusoikeudet ja mahdollisuuden osallistua päätöksentekoon. (Suomen YK-liitto 2015b.) Kestävä kulttuuri puolestaan tarkoittaa ihmisten erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista. Se edistää suvaitsevaisuutta, parantaa ihmisten ja alueiden hyvinvointia ja mahdollistaa kulttuurien kirjon säilymisen. (Suomen YK-liitto 2015a.)

Sosiaaliskulttuurisella kestävyydellä ja sen haasteilla on merkittäviä vaikutuksia muihin kestävyiden osa-alueisiin, sillä kansalaisten perushyvinvointi on tärkeä edellytys ekologiselle ja taloudelliselle kestävyydelle. Toisaalta sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys ovat myös riippuvaisia muista kestävyiden ulottuvuuksista.

Sosiaalinen kestävyys on vahvasti yhteydessä yhteiskuntaan, minkä vuoksi sen ongelmakohdat ovatkin jokaiselle yhteiskunnalle yksilöllisiä. Maailmanlaajuisia sosiaalisen kestävyiden haasteita ovat väestönkasvu, köyhyys, lapsityövoiman käyttö, ruoka- ja terveydenhuollon epätasainen jakaantuminen, sukupuolten

välinen epätasa-arvo sekä koulutuksen järjestämisen ongelmat. Näistä etenkin epätasa-arvo ja koulutuskysymykset ovat Costa Rican haasteita. Suomessa sosiaalisen kestävyiden haasteita ovat puolestaan työttömyys, syrjäytyneisyys ja sosiaalisten erojen kasvu. (Suomen YK-liitto 2015b; Ympäristöministeriö 2013.)

Matkailun sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset ovat matkailun alueellisen kehittämisen aiheuttamia muutoksia matkailukohteissa ja sen paikallisväestön elämässä. Muutokset näkyvät alueen väestörakenteessa, työllisyydessä, elintassossa sekä luonto- ja kulttuurikohteiden ylläpitämisessä. (Turunen 2010, 23.)

Sosiaaliskulttuurisesti kestävä matkailu ottaa huomioon yleiset sosiaaliskulttuuriset asiat, kuten tasa-arvon ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen sekä eri kulttuurien suvaitsemisen. Kestävässä matkailussa otetaan huomioon työskentelyolosuhteet, oikeudenmukaiset työehtosopimukset sekä työntekijöiden terveys, turvallisuus ja koulutus, ja näin parannetaan työntekijöiden elintasoja. Kestävä matkailu auttaa myös ylläpitämään ja säilyttämään paikallista kulttuuriperintöä. (Turunen 2010, 23.)

Sosiaaliskulttuurisesti kestävä matkailu huomioi kohdemaan paikalliset tavat ja perinteet ja kunnioittaa paikallista väestöä ja sen kulttuuria. Matkailijoiden kiinnostus ja arvostus erilaisia kulttuureita kohtaan on kasvanut, mikä saa paikallisen väestön ylläpitämään vanhoja perinteitään alueelle tulevien matkailutulojen toivossa. Sosiaaliskulttuurisesti kestävä matkailu ei kuitenkaan vaadi paikallisyhteisöjä kaupallistamaan kulttuuriaan viihteen nimissä. (Turunen 2010, 23.)

Matkailu lisää suvaitsevaisuutta ja avartaa myös kohdemaan väestön elämää. Yhä laajemmalle ulottuvan matkailun myötä kohteiden paikallisväestöt saavat tilaisuuden tutustua muihin kulttuureihin, vaikka heillä ei itsellään olisi mahdollisuutta matkustaa. Länsimaisten matkailijoiden mukanaan tuomat vaikutteet voivat vaikuttaa paikallisiin kulttuureihin ja perinteisiin elintapoihin kuitenkin myös kielteisesti. Erityisesti massaturismikohteiden vaarana on, että paikalliskulttuuria ja paikallisia tapoja ei enää pidetä yllä, ja näin kohteet alkavat

muistuttaa sinne saapuvien matkailijoiden lähtömaita. (Turunen 2010, 23.) Toisaalta kulttuurit pitää mielestäni nähdä dynaamisina kokonaisuuksina eikä paikallaan pysyvinä traditiokokoelmina, eikä matkailun nimissä ole oikeudenmukaista vaatia kohdemaan kulttuurien pysymistä muuttumattomina. Elävyys on ominaista kulttuureille, ja täytyy muistaa, että myös oma kulttuurimme on muuttunut globalisaation vaikutuksesta.

Yksi sosiaalisesti kestäväälle matkailulle merkittävä käsite on matkailutulojen vuoto. Sillä tarkoitetaan matkailusta tulevan taloudellisen hyödyn suuntautumista kohdemaan ulkopuolelle. Tämä on paitsi taloudellinen myös sosiaalinen ongelma. Matkailu toki lisää työllisyyttä kohdemaassa, mutta työntekijöiden oikeuksissa on monissa maissa vielä paljon puutteita. Sosiaalisesti kestävä matkailun pyrkimyksenä on parantaa työntekijöiden sosiaaliturvaa, työehtoja ja palkkausta. Työntekijöiden oikeuksien lisäksi lapsityövoima, ihmiskauppa, seksiturismi ja lapsiseksiturismi ovat haasteita, joita sosiaalisesti kestävä matkailu pyrkii voittamaan. (Turunen 2010, 23–26.) Näistä etenkin lapsiseksiturismi on merkittävä ongelma Costa Ricassa.

2.4 Taloudellinen kestävyys ja taloudellisesti kestävä matkailu

Taloudellinen kestävyys on talouden tasapainoista kasvua, joka ei perustu velkaantumiseen, ja jossa luonnonvaroja käytetään säästäväisesti ja tasapuolisesti. Talouden kestävä kehitys on myös pohja sosiaaliselle kestäväälle kehitykselle. (Ympäristöministeriö 2013.) Sosiaaliset ongelmat kasaantuvatkin usein köyhiin maihin (Turunen 2010, 28).

Väestönkasvu on esimerkki maailmanlaajuisesta taloudellisen kestävyiden haasteesta. Suomessa talouden haasteita puolestaan ovat väestön ikääntyminen ja sen mukanaan tuomat kasvavat sosiaaliturva- ja terveystaloudet sekä veronmaksajien väheneminen. (Suomen YK-liitto 2015c; Ympäristöministeriö 2013.)

Kestävän matkailun tavoitteena on edistää pitkän aikavälin taloudellista kehitystä ja matkailutulojen tasaista jakautumista sekä parantaa sosiaalisia oloja ja lieventää köyhyyttä kohdemaissa. Kestävän matkailun periaatteisiin kuuluu, että matkan taloudellisesta hyödyistä pyritään jättämään mahdollisimman suuri osa kohdemaahan. Tämä toteutuu käytännössä suosimalla ja tukemalla paikallisia matkanjärjestäjiä ja ohjelmapalveluyrityksiä sekä ravintoloita ja kauppia. (Turunen 2010, 28.)

Matkailutulojen epätasainen jakautuminen vauraiden ja köyhien maiden välillä sekä matkailutulojen vuotaminen ovat matkailun suuria ongelmia. Jopa 90 prosenttia maailman matkailutuloista suuntautuu rikkaisiin teollisuusmaihin, mikä tarkoittaa, että pahimmillaan vain 10 prosenttia matkan taloudellisista hyödyistä jää paikallisille asukkaille ja paikalliselle valtiolle esimerkiksi verotulojen muodossa. (Turunen 2010, 28.)

Yhä laajemmalle levittäytyneet monikansalliset matkanjärjestäjät ja hotelliketjut ovat suuressa roolissa matkailutulojen vuotamisessa. Kansainvälisten matkanjärjestäjien all inclusive -lomat jättävät kohdemaahan hyvin vähän matkailutuloja. Tällaiset, kokonaisuudessaan etukäteen maksetut lomat ovatkin yksi kestävämpiä matkailun muotoja. All inclusive -lomien suosion kasvu aiheuttaa myös epäsuhtaa kävijämäärien kasvun ja kohteeseen jäävien matkailutulojen välillä. (Turunen 2010, 28; YLE Radio Suomi 2013.)

3 Kestävyyden mittaaminen matkailussa

Kestävyyden mittaaminen matkailussa ei ole helppoa. Sen apuvälineiksi on kuitenkin kehitetty muun muassa ympäristösertifikaatteja. Ne ovat osoitus yrityksen onnistuneesta työstä ympäristön hyväksi. Sertifikaattien tehtävänä on paitsi tuoda esiin ekologisesti kestäviä yrityksiä, myös luoda tavoitteita ja ohjenuoria kestävän toiminnan toteuttamiseksi. Viimeiseksi mainittua tehtävää ei pidä aliarvioida, vaikka ensin mainittu tehtävä tulee usein päällimmäisenä mieleen sertifikaateista puhuttaessa.

Ympäristömerkit ovat myös etu yritysten markkinoinnille. Eri sertifikaateilla voi kuitenkin olla hyvinkin eritasoisia kriteereitä, eikä merkin saaminen tarkoita aina ensiluokkaista ympäristötoimintaa. Tämän vuoksi on tärkeää tutustua merkin saamisperusteisiin ja niiden valvontaan. Esimerkiksi Joutsenmerkillä on tiukat kriteerit, mutta matkailualalla on myös satoja sellaisia sertifikaatteja, joiden kriteeriksi riittää pelkkä pyrkiminen ympäristöystävälliseen toimintaan. Nämä merkit ovat usein kuluttajalle tuntemattomampia. Tunnetuimmat ja luotetuimmat sertifikaatit ovat maksullisia ja vaativat jatkuvaa työtä ja laadun ylläpitoa myös merkin saamisen jälkeen. (Ilmastokestävää matkailua 2015.) Käytännössä tarkempi perehtyminen merkkien kriteereihin jää matkailijoilta varmasti helposti väliin. Tämänkin takia laajemmin kansainvälisesti käytettyjen merkkien kehittäminen olisi tärkeää.

CST on Costa Rican matkailujärjestö ICT:n kehittämä sertifikaatti, jonka tarkoituksena on luokitella matkailualan yrityksiä niiden noudattamien luonnon, kulttuurin ja sosiaalisten resurssien vaalimisen tason mukaan (kuva 3). Sertifikaatti toimii samankaltaisesti kuin esimerkiksi hotellien tasoa ilmaisevat tähtiluokitukset. Puunlehden ilmaistava kestävän matkailun taso voi olla enintään viisi lehteä. Sertifikaatin käyttöä valvoo Costa Rican kansallinen akkreditointielin, joka koostuu Costa Rican matkailuinstituutista, ympäristö- ja energiaministeriöstä, biodiversiteetin kansallisinstituutista, Costa Rican Yliopistosta, Väli-Amerikan liikehallitusinstituutista, kansallisesta matkailuhallinnosta, Earth Councilista ja Luonnonsuojelun kansainvälisestä unionista. (1999–2014 Certification for Sustainable Tourism (CST) 2014.) Mielestäni tällaisessa luokittelujärjestelmässä on etunsa, sillä sertifikaattia käyttävä taho ei ole vain joko kestävän kehityksen mukainen tai vastainen, vaan myös välimuotoja löytyy, ja valintoja voi tehdä edes vähän parempaan suuntaan.

Kuva 3. CST-sertifikaatti (Kuva: Budget Rental Costa Rica 2015.)

CST-sertifikaatin kriteerit on myös määritelty hyvin. CST-sertifikaatin lehdillä varustetut matkailutoimijat

- välttävät päästöjä ja saastuttamista sekä haitallisten tuotteiden käyttämistä
- ovat sitoutuneita luonnonsuojeluun ja luonnollisten riskien vähentämiseen.
- käsittelevät tuottamansa jätteet tehokkaasti
- käyttävät luonnollisia, biohajoavia ja kierrätettäviä tuotteita
- omaavat veden- ja sähkönkulutuksen säästöohjelman
- rohkaisevat kävijää kokemaan luonnonrikkauden vaatien samalla vaali-
maan sitä
- toimivat normien mukaan ympäristöä, eläimistöä, arkeologista perintöä ja yhteisöä kunnioittaen
- työllistävät ja kouluttavat ympäröiviä yhteisöjä
- edustavat maan perinteitä ja tapoja sekä maalle tyypillistä ruokaa ja kansallisia käsitöitä

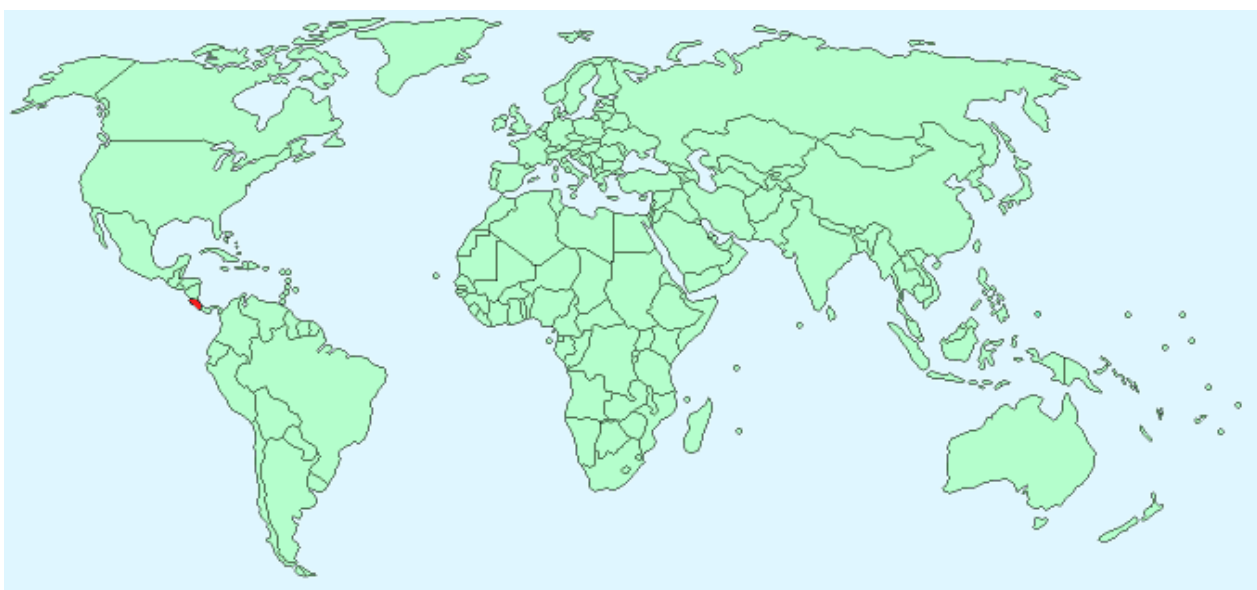
(Visit Costa Rica 2015.)

CST:n perimmäinen tehtävä on tehdä kestävydestä maan matkailukompetenssille käytännöllinen ja välttämätön ulottuvuus ja samalla parantaa luonnonvarojen ja sosiaalisten resurssien käyttöä, rohkaista paikallisten yhteisöjen aktiivista osallistamista ja tarjota uusi kilpailuvaltti liike-elämässä (1999–2014 Certification for Sustainable Tourism (CST) 2014).

4 Costa Rica

4.1 Perustietoja

Costa Rica sijaitsee Väli-Amerikassa ja sen rajanaapureita ovat pohjoisessa Nicaragua ja etelässä Panama. Lännessä maata rajaa Tyyni valtameri ja idässä Karibianmeri (kuvat 4 ja 5). Costa Rican pinta-ala on 51 022 km², mikä tekee siitä vain hieman Viroa suuremman.

Kuva 4. Costa Rica maailmankartalla (Kuva: Natural History on the Net 2015.)

Kuva 5. Costa Rican kartta (Kuva: Free World Maps 2015.)

Costa Rica jakautuu seitsemään provinssiin eli maakuntaan. Provinssit ovat lännestä itään Guanacaste, Alajuela, Heredia, Limón, Puntarenas, San José ja Cartago. (Kuva 6.) Costa Rican siirtomaa-ajan pääkaupunki sijaitsi keskellä maata Cartagon maakunnassa. Nykyinen pääkaupunki ja liiketalouden keskus San José sijaitsee sekin kutakuinkin keskellä maata San Josén maakunnassa. Maatalous on keskittynyt luoteisosassa sijaitsevaan Guanacasteen, pohjoiseen Alajuelaan ja Karibian rannikolla sijaitsevaan Limóniin, joka tunnetaan myös ekoturismista. Alajuelan ja Limónin välissä sijaitseva Heredian maakunta on Costa Rican teollinen ja tietotekninen keskittymä. Matkailu on tärkeä elinkeino jokaisessa maakunnassa. (Matkaopas.info 2015.)

Kuva 6. Costa Rican provinssit (Kuva: Costaricatraveller.com 2015.)

Costa Rican lipussa on viisi vaakasuunnassa kulkevaa raitaa, joiden värit ovat sininen, valkoinen ja punainen (kuva 7). Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että lipun jokaisen värin kerrotaan edustavan useampaa costaricalaisille tärkeää ideologiaa. Costarica.com-sivuston mukaan sininen kuvaa muun muassa täivästä, käden ulottuvilla olevia mahdollisuuksia, älyllistä ajattelua, periksi antamattomuutta, uskonnollisia arvoja ja henkisyyttä. Valkoinen puolestaan edustaa onnellisuutta, viisautta ja paikallisen luonnon kauneutta. Punainen

symbolisoi paikallisten asukkaiden lämpöä, rakkautta elämään ja vapaustaistelussa vuodatettua verta. (Costarica.com 2012.)

Kuva 7. Costa Rican lippu (Kuva: Visit Costa Rica 2015.)

Costa Rican virallinen vaakuna kuvaa maata ja sen erityispiirteitä hyvin. Siinä on kuvattuna maisema, jossa kahden vesistön välissä on kannas ja kolme tulivuorta (kuva 8). Vesistöt edustavat Tyynätä valtamerä ja Karibian merta ja tulivuoret maan kolmea vuoristoa. Molemmilla merillä seilaa kauppalaiva, jotka edustavat maan kulttuurista ja kaupallista kanssakäymistä muun maailman kanssa. Horisontista nouseva aurinko kuvaa maan rikkautta, ja taivaalla loistavat seitsemän tähteä symbolisoivat valtion seitsemää provinssia. Vaakunan yläosassa kulkee sininen nauha, jossa lukee liittovaltioajalta perua oleva "America Central", ja nauhan alapuolella olevassa bannerissa on valtion virallinen nimi "Republica de Costa Rica" – Costa Rican tasavalta. Bannerin päällä olevat palmunlehdet symbolisoivat valtion rauhallisuutta. Vaakunan kultainen kehys puolestaan kuvaa yhtä maan tärkeimmistä vientituotteista eli kahvia, jonka papuja nimitetään myös kultaisiksi pavuiksi. (Costa Rica 2012.)

Kuva 8. Costa Rican vaakuna (Kuva: Wikipedia 2015.)

4.2 Luonto ja ilmasto

Luonto ja ilmasto ovat matkailulle tärkeitä vetovoimatekijöitä. Costa Rican tärkein matkailuvaltti onkin maan rikas ja ainutlaatuinen luonto. Costa Rican ilmasto on subtrooppinen ja vuosi jakautuu toukokuusta marraskuuhun kestävään sadekauteen ja joulukuusta huhtikuuhun kestävään kuivaan kauteen (Globalis 2006). Kuivana kautena lämpötila alavilla alueilla nousee yleensä yli 30 asteeseen, kun taas ylänköjen ilma on viileämpää. Kuiva kausi on otollista aikaa matkailuun, koska sää on silloin paremmin ennustettavissa, eikä sadekaudelle tyypillisiä luonnonmullistuksia esiinny. Itse matkustin maassa sadekauden aikana heinäkuussa, jolloin maanvyörymät hättäsivät matkustamista suurimpien kaupunkien ulkopuolella. Päivisin lämpötila oli kuitenkin poikkeuksetta yli 20 astetta, ja sadekuurot olivat pääasiassa lämpimiä, joten pohjoismaisesta näkökulmasta myös sadekausi sopii matkailuun erinomaisesti. Sadekauden eduksi matkailussa voidaan nähdä myös suurten turistivirtojen puuttuminen katukuvasta sekä majoituksen edullisuus ja saatavuus.

Costa Ricassa on useita toisistaan eroavia mikro- eli paikallisilmastoja. Maalla on 1016 kilometriä Tyynen valtameren ja 212 kilometriä Karibianmeren rantaviivaa. Näiden merien läheisyys toisiinsa on tärkein tekijä maan mikroilmastojen vaihtelussa. Esimerkiksi Tyynen valtameren rannalla Guanacasten maakunnassa on kuiva ilmasto, kun taas 210 kilometrin päässä Karibianmeren rannalla Tortuguerossa ilmasto on hyvin kostea ja sateita esiintyy ympäri vuoden. Maan keskellä kulkee vuoristo, joka jakaa maan läntiseen ja itäiseen rannikkotasankoon (kuva 5). Koko maan vuoden keskilämpötila on 21–27 astetta, kun taas ylängöillä keskilämpötila on 13 astetta ja alangoilla 26 astetta. Maan korkein kohta on Chirripón kansallispuiston ympäröimä 3 820 metriä korkea Cerro Chirripó, joka on myös ekologisesti merkittävä vuori, sillä sen rinteillä kasvaa monia endeemisiä eli kotoperäisiä kasveja. (Go Visit Costa Rica 2015; Suomen Suurlähetystö México 2014.)

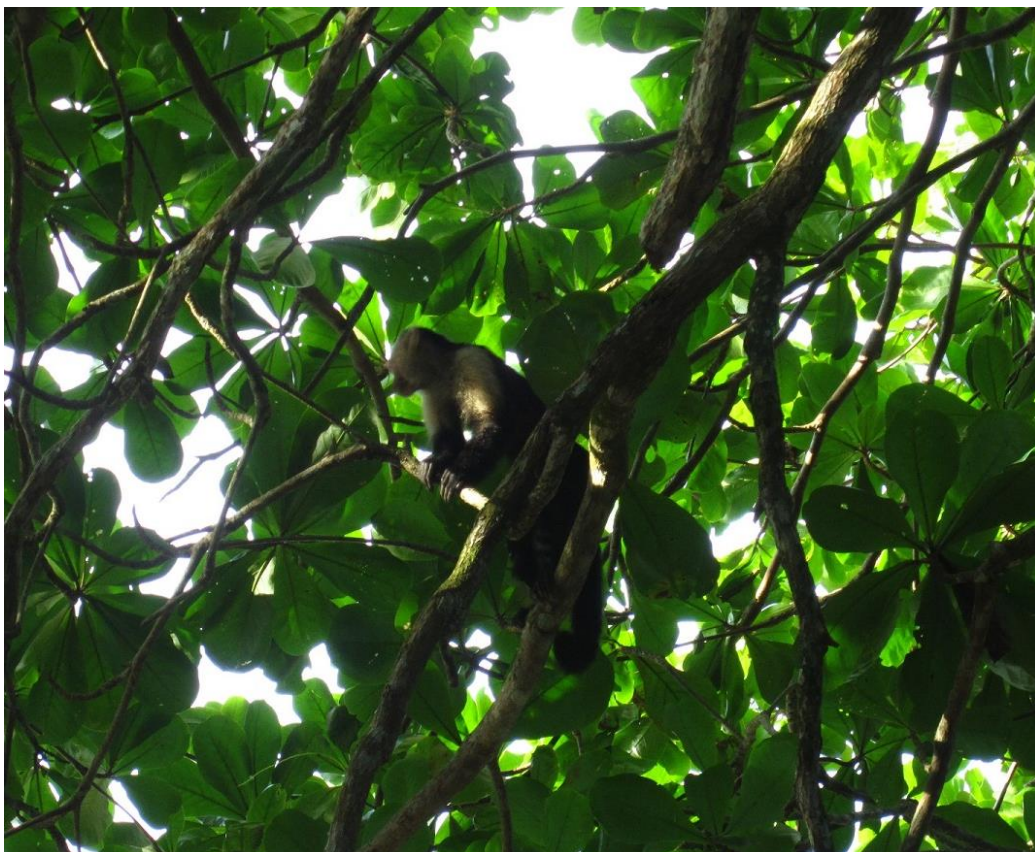
Luonnonmullistukset ovat tavallisia Costa Ricassa etenkin toukokuusta marraskuuhun kestävä sadekauden aikana. Maan sijainti Tyynenmeren mannerlaatan reunan tuntumassa aiheuttaa usein maanjäristyksiä alueella, ja maassa on

myös aktiivisia tulivuoria. Sadekauden aikana voi esiintyä trooppisia hirmumyrskyjä eli hurrikaaneja. Lisäksi esiintyy tulvia ja maanvyörymiä, jotka sulkevat teitä ja näin ollen haittaavat myös matkailua sadekauden aikana. (Suomen Suurlähetystö México 2014.)

Costa Rican luonto on ainutlaatuisen monimuotoinen, ja siellä elää viisi prosenttia maailman kasvi- ja eläinlajeista. Nykyään maassa elää noin 200 nisäkäslajia. Useita aiemmin maassa eläneitä lajeja on metsästetty sukupuuttoon, mutta Costa Rican valtion luonnonsuojeluohjelmien ja -ponnisteluiden ansiosta monet uhanalaiset eläinkannat ovat alkaneet elpyä. Costa Rican eläimistöön kuuluu muun muassa kuusi uhanalaista kissaeläinlajia, kolme muurahaiskarhulajia ja manaatteja. (Suomen Suurlähetystö México 2014.) Näiden useimmiten piilossa pysyvien lajien lisäksi Costa Ricassa elää myös tuttavallisempia eläimiä. Laiskiaiset, kapusiiniapinat ja erilaiset ravut ovat esimerkkejä matkailijoiden usein tapaamista eläinlajeista (kuvat 9, 10 ja 11).

Kuva 9. Kolmivarvaslaiskiaisäiti poikasineen Cahuitan luonnonpuistossa (Kuva: Riikka Niemi.)

Kuva 10. Kapusiiniapina Cahuitan luonnon puistossa (Kuva: Riikka Niemi.)

Kuva 11. Rapu Monteverden kansallispuistossa (Kuva: Riikka Niemi.)

Costa Ricassa tammikuussa 2014 matkustanut vapaa kirjoittaja Hanna Apajalahti kuvailee luonnon läheisyyttä ja monipuolisuutta artikkelissaan *Pura vida! – Kahvia ja ekotarzaneita Costa Ricassa*. Tyynen valtameren rannikolla Montezumassa aamuhätyksestä vastasivat papukaijat ja iltaviihdykkeestä kapusiiniapinat. Karibianmeren puolella taas majoituspaikan vintillä rapisteli gekko ja rantahietikossa ravut. Nicoyan niemimaalle veneellä matkustaessaan Apajalahti koki esimerkin myös paikallisen väestön arvostuksesta luontoa kohtaan. Veneen kapteeni nimittäin keskeytti matkanteon ja jäi ihailemaan kohdalle sattunutta merikilpikonaa. (Apajalahti 2014.) Apajalahti kirjoittaa, että luonto tulee sisään ovista ja ikkunoista, mihin voin omien kokemuksieni perusteella yhtyä. Maan pääkaupunkia lukuun ottamatta luonto ja sen ainutlaatuinen monimuotoisuus ovat läsnä vuorokauden ympäri, mikä on tietenkin matkailun kannalta tärkeä vetovoimatekijä.

Ihmisten ympäristötietoisuus lisääntyy ja kestävästä kehityksestä on kovaa vauhtia tulossa matkailun maailmanlaajuinen megatrendi. Costa Rica on maailmanlaajuisesti tunnettu pyrkimyksistään suojella luontoaan. Noin neljännes maan pinta-alasta onkin luonnonsuojelualueita, mikä on enemmän kuin minäkään muun valtion alueesta. Maassa on 186 suojelualueita, joista 32 on kansallispuistoja. Tunnetuimpia näistä ovat Manuel Antonion, Braulio Carrillon, Tortugueron, Irazún ja Poásin kansallispuistot. Näiden lisäksi Area de Conservación Guanacaste, Kookossaari ja La Amistadin suojelualue ovat myös Unescon maailmanperintöluettelossa. (Suomen Suurlähetystö México 2014.)

Omalla matkallani halusin vierailla mahdollisimman paljon toisistaan eroavissa kansallispuistoissa, sillä aikani ei olisi riittänyt koko maan maisemien laajaan kirjoon tutustumiseen. Poásin kansallispuistossa koin karun vulkaanisen maiseman ja raikkaan vuoristoilman (kuva 12), kun taas Cahuitan luonnonpuistossa pääsin ihailemaan valkeita hiekkarantoja ja erilaisia eläimiä. Monteverden pilv metsässä koin matkani hienoimpia elämyksiä kostean sumuisessa ilmastossa ja Arenalin kansallispuistoissa palasin jälleen vulkaaniseen maisemaan, tällä kertaa tosin vain tulivuoren juurelta katsottuna.

Kuva 12. Poás-tulivuoren kraateri (Kuva: Riikka Niemi.)

Ympäristö ja ympäristötietoisuus kuuluvat vahvasti Costa Rican valtion imagoon. Maa käyttääkin pääasiassa uusiutuvaa energiaa ja pyrkii olemaan ensimmäinen hiilineutraali maa vuoteen 2021 mennessä, mikä on etenkin kehitysmaaksi luokiteltavalle valtiolle merkittävä ja huomionarvoinen ponnistus. Tällä hetkellä 75,9 prosenttia maan energiantuotannosta tulee vesivoimasta ja 17,7 prosenttia muista uusiutuvista energianlähteistä, kuten tuulivoimasta. Vain 6,4 prosenttia maan energiantuotannosta tulee uusiutumattomista energianlähteistä kuten maakaasusta, öljystä ja kivihielestä. Costa Rica sijoittui toiseksi maailman energiajärjestön ekologisen kestävyysvertailussa vuonna 2013. (Dyer 2013.)

Costa Rica tulee journalisti Hanna Apajalahden mukaan kuitenkin tarvitsemaan paljon taloudellista apua saavuttaakseen hiilineutraaliuden. Apajalahti kertoo, että vain noin 2,4 prosenttia pelloista on luomuviljeltyjä. Lisäksi laittomat metsähakkuut ovat yhä yleisiä, ja kaivosteollisuus pyrkii haalimaan lisää tilaa luonnolta. Jätteitä ei kierrätetä ja dieselillä kulkevia autoja on paljon. Lisäksi turismi, ekonakin, aiheuttaa päästöjä. Costaricalaisten ekologisen jalanjäljen koko on suomalaisiin verrattuna kuitenkin alle puolet. (Apajalahti 2014.)

4.3 Sosiaalinen ja poliittinen ympäristö

Costa Ricalla on turvattomina ja kehittymättöminä pidettyihin naapurimaihinsa verrattuna maine hyvinvoivana Väli-Amerikan onnelana. Poliittinen vakaus onkin luonnon ohella maan matkailun suurin vetovoimatekijä. Noin 4,9 miljoonan asukkaan tasavallan asukkaista suurin osa on valkoihoisia ja mestitsejä eli valkoihoisten ja intiaanien jälkeläisiä. Alkuperäistä intiaaniväestöä ei ole jäljellä juurikaan, mikä erottaa Costa Rican muista Väli-Amerikan valtioista, joissa alkuperäisasukkaat muodostavat merkittävän osuuden väestöstä. Maan suurin uskonto on roomalaiskatolisuus, johon kuuluu 76,3 prosenttia väestöstä. (Suomen Suurlähetystö México 2014.) Muiden Väli-Amerikan valtioiden tavoin uskonto näkyy myös Costa Rican katukuvassa ja kulttuurissa vahvasti. Kirkkoja on paljon, taksien ja linja-autojen tuulilaseissa on suuria ja koristeellisia tarroja, joissa on jokin rukous tai hengellinen lause, eikä ole ollenkaan epätavallista nähdä paikallisten asukkaiden tekevän ristinmerkin ja lausuvan rukouksen aina kirkon ohi kulkiessaan.

Costa Ricassa sosiaaliturva on muihin Väli-Amerikan maihin verrattuna korkea, ja esimerkiksi peruskoulutus on ilmaista. Costaricalaisten luku- ja kirjoitustaito onkin Väli-Amerikan korkein. Vuoden 2011 arvion mukaan yli 15-vuotiaista 94,9 prosenttia osasi lukea ja kirjoittaa. Työttömyysaste on kahdeksan prosenttia ja köyhyys 15–20 prosentin tuntumassa, mikä on suurelta osin palkkojen nousun ja sosiaalipolitiikan ansiota. (Suomen Suurlähetystö México 2014.)

Epätasa-arvo ja koulutuksen saatavuus ovat tästä huolimatta Costa Rican suurimpia haasteita. Tämä käy ilmi YK:n kehitysohjelman (UNDP) heinäkuussa 2014 julkaisemassa inhimillisen kehityksen raportista *Kestävä inhimillinen kehitys: Haavoittuvaisuuden vähentäminen ja sopeutumiskyvyn rakentaminen*. Costa Rica sijoitus vuoden 2014 vertailussa inhimillisen kehityksen indeksissä (HDI) on 187 maasta 68. UNDP:n edustaja Yoriko Yasukawa painottaa kuitenkin tiedotteessa, että Costa Rican tulisi ryhtyä toimenpiteisiin ekonomisen kasvun tasaisen jakautumisen edistämiseksi. Yasukawan mukaan tällä hetkellä suuri ongelma on se, että vähemmistöillä on vaikeuksia päästä osalliseksi politiikkaan, työelämään ja kunniallisiin palkkoihin. (Dyer 2014; UNDP 2014.)

Costa Rica mainitaan UNDP:n raportissa kuitenkin esimerkkinä siitä, kuinka väestölle voidaan tarjota palveluita rajallisista resursseista ja alhaisemmista kehityksen tasoista huolimatta. Pitkäaikaisessa koulutukseen, terveyteen ja sosiaaliturvaan investoimisessa Costa Rica sijoittuu Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Etelä-Korean kanssa kärkijoukkoon. (Dyer 2014.) Costa Rican HDI on 0,763, mikä kuuluu korkean inhimillisen kehityksen kategoriaan ylittäen kategorian maiden keskiarvon (0,735). Vuosien 1980 ja 2013 välillä eliniän odote on pidentynyt 7,4 vuodella, keskimääräinen koulutus kolmella vuodella ja koulutuksen odote 3,9 vuodella. Valtion bruttokansantuote on samana ajanjaksona kasvanut 121,7 prosenttia. (UNDP 2014.)

Muiden Väli-Amerikan maiden tavoin rikollisuus ja turvattomuus ovat ongelmia myös rauhallisena pidetyssä Costa Ricassa. Järjestäytynyt rikollisuus ja huumekauppa jarruttavat maan sosioekonomista kehitystä ja aiheuttavat turvattomuuden tunnetta. (Suomen Suurlähetystö México 2014.) Omien havaintojeni mukaan turvattomuuden tunne Costa Ricassa on kuitenkin tasoltaan hyvin alhainen esimerkiksi Nicaraguahan tai Hondurasiin verrattuna. Costa Ricassa ei esimerkiksi näe aseistettuja vartioita, jotka ovat arkipäivää muiden Väli-Amerikan maiden katukuvassa. Tämä selittyy varmasti osaltaan maata vuosina 1986–1990 ja 2006–2010 hallinneen Óscar Arias Sánchezin asevastaisuudella ja siitä seuranneella valtion aseettomuuspolitiikalla (Suomen Suurlähetystö México 2014).

Costa Rica on ollut aloitteellinen aseiden alueellisessa ja kansainvälisessä rajoittamisessa. Vuonna 2007 presidentti Arias teki Costa Rican konsensuksen nimellä kulkevan aloitteen, joka palkitsee puolustusmenojaan vähentäviä kehitysmaita. Maa itse lakkautti puolustusvoimansa vuonna 1949, eikä sillä ole esimerkiksi puolustusministeriä. Costa Rica on puolustanut vahvasti alueellisia aserajoitussopimuksia ja ehdottanut muun muassa kaikkien Väli-Amerikan sotilasvoimien lakkauttamista. Armeijoiden tilalle maa on ehdottanut alueellista huumeiden vastaista poliisia. (Suomen Suurlähetystö México 2014.)

Costa Ricalla on ollut keskeinen rooli rauhan aikaansaamisessa Väli-Amerikkaan. Presidentti Arias pani ensimmäisellä kaudellaan alulle Väli-

Amerikan rauhanprosessin, joka johti sisällissotien loppumiseen Nicaraguassa vuonna 1990, El Salvadorissa vuonna 1992 ja Guatemalassa vuonna 1997. Arias sai vuonna 1987 Nobelin rauhanpalkinnon työstään Väli-Amerikan rauhan aikaansaamiseksi. (Suomen Suurlähetystö México 2014.)

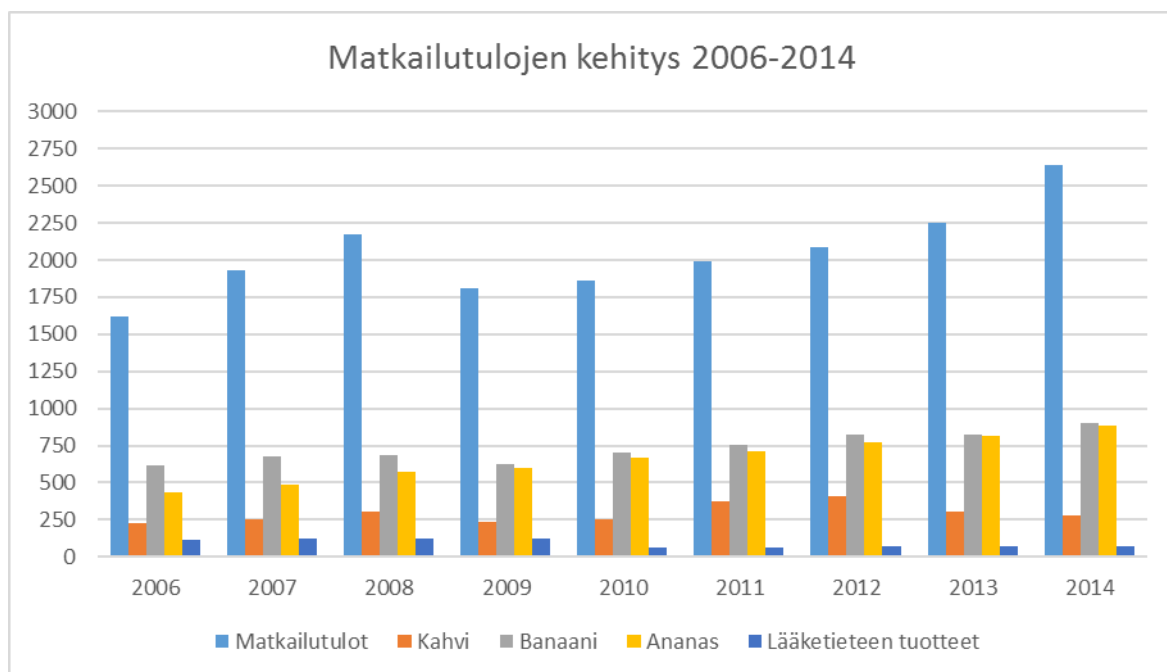
Costa Rican ulkopolitiikan keskeinen piirre on neutraliteetti, ja se on profiloitunut ympäristö- ja ihmisoikeusasioissa sekä riitojen rauhallisen ratkaisun puolesta-puhujana. Maa kuuluu Suomen ja Turkin vuonna 2010 perustamaan YK:n rauhanvälityksen ystävien ryhmään. Rauhanvälityksen tarkoitus on ennaltaehkäistä ja ratkaista konflikteja sekä lisätä osapuolten välistä luottamusta (Ulkoasiainministeriö 2014). Tämän lisäksi Costa Rica on ollut YK:n jäsen vuodesta 1945 asti ja sen suurimpiin ulkopoliittisiin saavutuksiin kuuluu YK:n turvallisuusneuvoston jäsenyys kaudella 2008–2009. Maa on ainoa Väli-Amerikan valtio, jolla on diplomaattiset suhteet ja vapaakauppasopimus Kiinan kansantasavallan kanssa. Costa Rica palautti diplomaattisuhteet myös Kubaan vuonna 2009 47 vuoden välirikon jälkeen. (Suomen Suurlähetystö México 2014.)

Costa Ricalla on maine Väli-Amerikan hyvinvoivimpana ja vakaimpana maana, minkä vuoksi maa onkin myös useille kansainvälisille turisteille houkutteleva kohde. Muun muassa monet amerikkalaiset turistit suosivat Costa Ricaa juuri sen rauhallisuuden ja turvallisuuden vuoksi. Maa on myös amerikkalaisten eläkeläisten suosiossa rauhallisuutensa, turvallisuutensa ja alhaisen hintatasonsa vuoksi. Costa Rican näennäisesti hyvin länsimaalaisesta ja tasa-arvoisesta yhteiskunnasta ja politiikasta huolimatta kestävyiden sosiaalinen ulottuvuus ja sen ongelmat, kuten taloudellinen epätasa-arvo tulisi kuitenkin ottaa paremmin huomioon myös maan matkailussa.

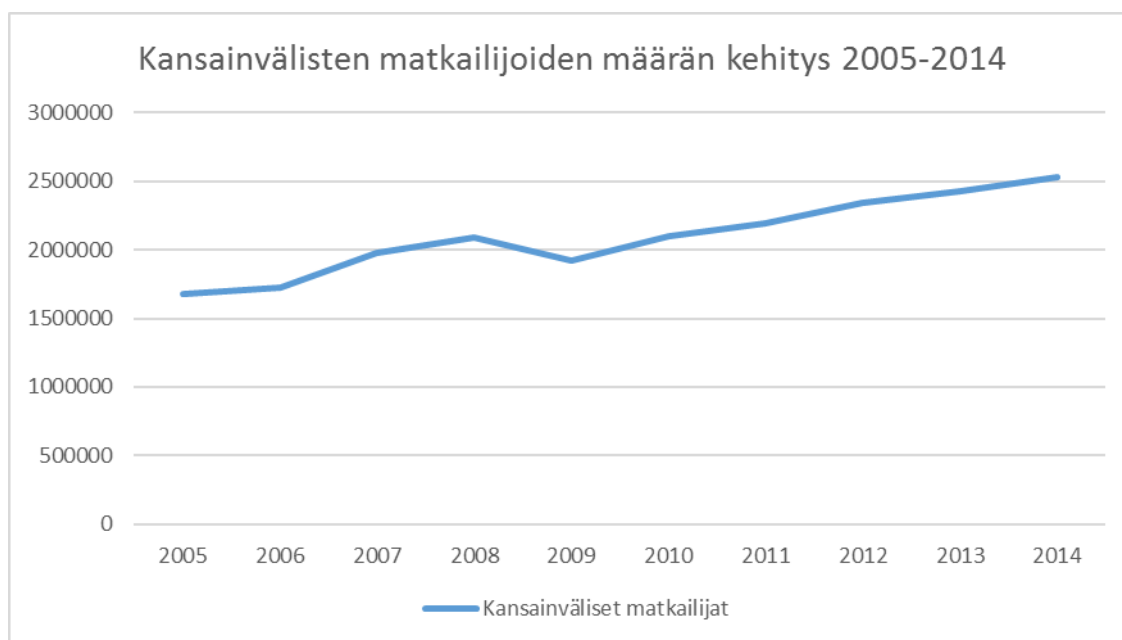
5 Costa Rica matkailumaana

5.1 Matkailuelinkeino

Matkailu on Costa Ricalle tärkeä elinkeino kahvin, banaanin ja ananaksen viljelyn sekä lääketieteen tuotteiden valmistuksen ja viennin ohella. Vuonna 2014 matkailutuloja kertyi 2 636,1 miljoonan Yhdysvaltain dollarin edestä, ja matkailun osuus bruttokansantuotteesta oli 5,3 prosenttia. Vuosien 2008 ja 2009 välistä pudotusta lukuun ottamatta matkailutulot ovat olleet tasaisessa kasvussa 2000-luvulla (kuvio 1). Myös maahan saapuvien matkailijoiden määrän kehitys on kasvanut tasaisesti vuoden 2008 talouskriisin alun jälkeen (kuvio 2). (Instituto Costarricense de Turismo 2014, 28; 60.) Kuvioihin 1 ja 2 olen koonnut Costa Rican virallisen matkailujärjestön (ICT) tilastoimia lukuja matkailutulojen ja kansainvälisten matkailijoiden määrän kehityksestä.

Kuvio 1. Matkailutulojen kehitys suhteessa tärkeimpien vientituotteiden kehitykseen 2003-2014. (Instituto Costarricense de Turismo 2014, 60.)

Kuvio 2. Kansainvälisten matkailijoiden määrän kehitys 2005–2014. (Instituto Costarricense de Turismo 2014, 28.)

ICT:n tilastojen mukaan suurin osa maahan saapuvista matkailijoista on Yhdysvaltain kansalaisia. Vuoden 2014 tilastot kertovat myös, että eurooppalaisten matkailijoiden määrä kasvoi vajaalla 20 prosentilla vuoteen 2013 verrattuna (Instituto Costarricense de Turismo 2014, 21). Kansainväliset matkailijat saapuvat maahan pääasiassa lentokoneella. Vuonna 2014 lentäen maahan saapuvien osuus oli 68,1 prosenttia, kun taas maateitse saapui 31,5 prosenttia ja meriteitse 0,4 prosenttia matkailijoista. (Instituto Costarricense de Turismo 2014, 49.) Lähes 70 prosenttia lentäen maahan saapuvista matkailijoista tulee Pohjois-Amerikasta, kun taas eurooppalaisten lentomatkustajien osuus on noin 17 ja eteläamerikkalaisten noin seitsemän prosenttia (Instituto Costarricense de Turismo 2014, 22–23). Matkailun ekologisen kestävyys näkökulmasta lentämisen yleisyys matkailijoiden saapumiskeinona on tietenkin aihepiiri, johon Costa Rican valtion ja matkailutoimijoiden pitäisi kiinnittää huomiota.

5.2 Vetovoimatekijät

Matka 2015 -esitteessä Costa Ricaa kuvaillaan näin:

Matkamessujen ensikertalainen Costa Rica hurmaa monipuolisuudessaan. Tarjolla on vehreitä viidakkoalueita, toimivia tulivuoria,

korkeita vuoristoja ja upeita hiekkarantoja. Aktiivilomailija suunnistaa Santa Teresaan, jossa toimintaa ja harrastusmahdollisuuksia riittää kellon ympäri. Entisen hippikylän, Montezuman, kahvilat ja ravintolat huokuvat leppoista tunnelmaa ja lähiseudun vesiputoukset tekevät matkailijaan lähtemättömän vaikutuksen.

(Messukeskus 2015, 35.)

Kuten esitteessä kerrotaan rento ja huoleton elämänasenne sekä upea ja monipuolinen luonto tekevät maasta vetovoimaisen matkakohteen monenlaisille matkailijoille. Kahden meren rantaviiva sekä maan keskellä kulkeva vuoristo luovat pohjan monipuolisille aktiviteeteille erilaisissa mikroilmastoissa ja sääolosuhteissa. Luonnon monimuotoisuus tarjoaa mahdollisuuden matkailuun ja monenlaiseen tekemiseen niin trooppisilla rannoilla, sademetsissä kuin vuorilla-kin. Costaricalaisten asenne ja motto *Pura Vida* (suom. puhdas elämä tai puhdasta elämää) viittaakin sekä luonnon puhtauteen, että täyden elämän elämiseen liikoja huolehtimatta. Luontoa kunnioittava matkailu on Costa Ricassa hyvin suosittua, ja maa onkin yksi ekoturismin edelläkävijöistä.

Costa Rican pieni koko mahdollistaa rannikolta toiselle liikkumisen muutamassa tunnissa. Maassa voikin yhden päivän aikana kokea hyvinkin erilaisia maisemia ja aktiviteetteja (kuvat 13,14 ja 15). Trooppiselta hiekkarannalta sademetsään tai karuun vulkaaniseen maisemaan pääsee teiden paikoitellen huonosta kunnosta huolimatta parhaimmillaan tunnissa. Maassa onkin useita pieniä matkailuyrityksiä, jotka järjestävät kierroksia, joissa voivat yhdistyä esimerkiksi tulivuorten ihastelu keskimaassa ja kilpikonnien suojelualueeseen tutustuminen Karibianmeren rannikolla. Omien kokemuksieni mukaan tällaiset useita aktiviteetteja sisältävät kierrokset ovat vaivattomin, nopein ja edullisin tapa nähdä ja kokea koko Costa Rica mahdollisimman monipuolisesti. Kierrokset voi valintansa mukaan tilata joko opastettuina tai omatoimisin ja ne ovatkin hyvin suosittuja niin yksin matkustavien reppureissaajien kuin perheidenkin keskuudessa.

Kuva 13. Karibian meren rantaviivaa Cahuitan luonnonpuistossa (Kuva: Riikka Niemi.)

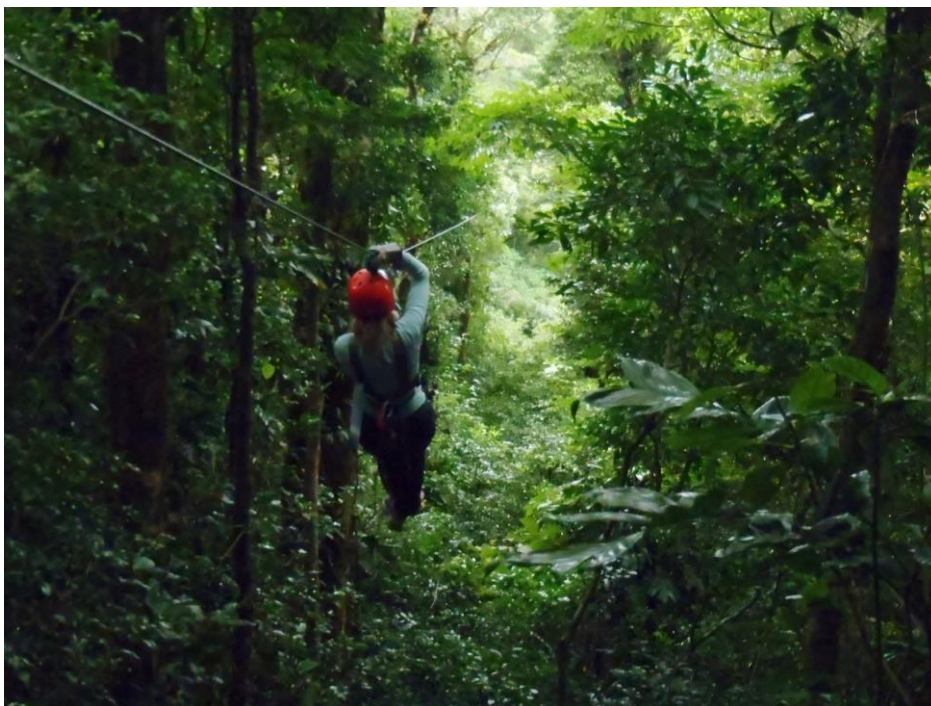
Kuva 14. Sumuinen maisema Monteverden kansallispuistossa (Kuva: Riikka Niemi.)

Kuva 15. Sammalen peittämä puu Monteverden kansallispuistossa (Kuva: Riikka Niemi.)

5.3 Matkailun muodot ja matkailijat

Costa Rica on profiloitunut ympäristötietoisten ja aktiivisten matkailijoiden kohteena. Matkailijoiden elämyshakuisuudesta kertoo erilaisten extreme-aktiviteettien tarjonnan määrä. Esimerkiksi vaijeriliuku- eli niin sanotut canopy tai zip line -kierrokset ovat todella suosittuja, ja Monteverden kansallispuistossa kyseistä aktiviteettia tarjoavia yrityksiä on monia. Omalla matkallani kokeilin kokonaan paikallisessa omistuksessa olevan *100 % Aventura Adventure Parkin* vaijeriratakierrosta (kuva 16) ja yllätyin positiivisesti palvelun ammattimaisuudesta ja sen tuomasta turvallisuuden tunteesta. Muita suosittuja aktiviteetteja ovat esimerkiksi koskenlasku ja kalliokiipeily sekä erilaiset yölliset kävelyretket, joilla voi nähdä useita eksoottisia yöeläimiä. Lainelautailu on suosittua etenkin Tyynenmeren rannikolla. Karibian meren puolella taas pinta- ja laitesukellus ovat suosittuja aktiviteetteja alueen vaikuttavien koralliesiintymien vuoksi.

Kuva 16. Vaijeriliuku Monteverden kansallispuistossa (Kuva: Riikka Niemi.)

Rainforest Alliancen kestävän matkailun varajohtajan Ronald Sanabrian mukaan kestävän matkailun perinne Costa Ricassa alkoi 1980-luvulla maassa vierailevien biologisten alkaessa tuoda ystäviään ja perhettään mukanaan tutkimusretkille. Sanabrian mukaan ekoturismi menestyy Costa Ricassa biodiversiteetin eli lajien monimuotoisuuden, pitkään jatkuneen poliittisen va-
kauden, korkean lukutaidon ja Pohjois-Amerikan läheisen sijainnin ansiosta. (Henly 2011.)

Myös lääketieteellisesti motivoituneen matkailun eli niin sanotun terveysturismin määrä on kasvanut. Tämä käy ilmi paikallisessa La Nación -sanomalehdessä julkaistusta terveysturismia käsittelevästä artikkelista. Vuonna 2012 Costa Rican terveysturismista saadut matkailutulot olivat 338 miljoonaa Yhdysvaltojen dollaria, mikä on neljä prosenttia enemmän kuin edeltävänä vuonna. Costa Rican matkailujärjestön (ICT) tilastoista käy ilmi, että vuonna 2012 maahan matkusti 48 000 henkeä tarkoituksenaan teettää jokin lääketieteellinen toimenpide. Artikkelin mukaan tyypillinen terveysturistikas tulee joko Yhdysvalloista tai Kanadasta ja käyttää keskimäärin 7 000 Yhdysvaltain dollaria matkansa aikana. ICT ja Costa Rican kansainvälisen lääketieteen kehittämisneuvosto (Promed) arvioivat, että vuonna 2014 terveysturistikasien määrä olisi noussut 100 000

matkailijaan, ja terveysturismista saatu matkailutulo olisi 800 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria. Terveysmatkailijoita eniten houkuttelevat lääketieteenalat ovat hammaslääketiede (42 %), ortopedia ja gynekologia (22 %), ennaltaehkäisevä lääketiede (16 %) ja plastiikkakirurgia (10 %). (Barguero 2013.)

Costa Rican matkailujärjestön (ICT) tilastojen mukaan suurin osa matkailijoista on Yhdysvaltojen kansalaisia (Instituto Costarricense de Turismo 2014). Itse matalan budjetin reppureissaajana kohtasin matkallani lähinnä muita reppureissaajia. Tapasin toki myös monia amerikkalaisia, mutta he eivät suinkaan olleet yleisin kohtaamani kansallisuus. Yllätyin suuresti israelilaisten omatoimimatkailijoiden suuresta määrästä, mikä ilmeisesti selittyy ainakin osittain israelilaisten nuorten aikuisten keskuudessa vallitsevasta trendistä lähteä asepalveluksen jälkeen reppureissaamaan johonkin päin maailmaa. Lisäksi kohtasin paljon muista Euroopan maista kotoisin olevia matkailijoita, mutta yhtään suomalaista en tavannut.

6 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruun luotettavuus

Opinnäytetyö on niin sanottu kirjoituspöytä tutkimus, jonka tarkoituksena on selvittää kestävän matkailun periaatteet ja pohtia niiden toteutumista Costa Ricassa sekä itsenäisesti että alueen muihin maihin verrattuna. Opinnäytetyön tärkeimpänä tehtävänä on tutkia, kuinka ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä matkailu toteutuu Costa Ricassa. Päätin käsitellä sosiaalista ja kulttuurista ulottuvuutta yhdessä sosiaalkulttuurisena kestävyysnäkökulmana, koska kyseisillä osa-alueilla on paljon yhtymäkohtia, enkä koe mielekkääksi erottaa niitä.

Opinnäytetyön aineisto on kerätty pääasiassa internetistä. Etsin tietoa muun muassa hakusanoilla ”kestävä kehitys”, ”kestävä matkailu”, ”costa rica travel blog”, ”sustainable tourism”, ”perfil del turista en costa rica”, ”turismo en costa rica” ja niin edelleen. Lisäksi löysin tietoa suoraan Reilun Matkailun Yhdistyksen ja sen projektien, Maailman Matkailujärjestön (UNWTO) sekä YK:n kehitysohjelman (UNDP) sivuilta. Costa Rican matkailujärjestön (ICT) sivut ja Costa

Rican viralliset matkailusivut osoittautuivat erityisen hyödyllisiksi opinnäytetyön tekemisessä. Esimerkiksi ICT:n sivuilta löysin paljon tilastotietoa maan matkailusta.

Opinnäytetyössä pyrin yhdistelemään tietoa mahdollisimman monipuolisesti eri lähteistä. Käytän ensisijaisesti 2010-luvulla julkaistuja lähteitä varmistaakseni tiedon ajankohtaisuuden. Aina kun mahdollista pohjaan opinnäytetyössä esittämäni tiedot kansainvälisesti tunnettujen järjestöjen kuten Maailmanpankin, YK:n, Maailman matkailujärjestön ja Costa Rican matkailujärjestön tilastoihin ja tutkimuksiin. Lukiessani erilaisia artikkeleita kiinnitin huomiota siihen, että tarkistin tiedon oikeellisuuden ja luotettavuuden eri lähteistä.

7 Pohdinta

Kestävän matkailun periaatteiden kiinnostavuus ja niille asettamani painoarvo eivät ainakaan vähentyneet aihepiiriä tutkiessani. Päinvastoin uskon kestävän kehityksen olevan tärkeä tulevaisuuden kehityssuunta niin matkailussa kuin muussakin liike-elämässä. Kestävän kehityksen eri ulottuvuuksien tarkasteleminen on kuitenkin tärkeää, ettei kuva kestävyydestä jää yksiulotteiseksi. Mielestäni opinnäytetyöni määrittelee hyvin nämä eri ulottuvuudet.

Costa Ricaan on keskittynyt ekoturismia varmasti sen erityisen monimuotoisen luonnon vuoksi, ja siellä on mielestäni pyrittykin edistämään kestävä matkailua johdonmukaisesti esimerkiksi CST-sertifikaatin avulla. Siksi Costa Rica toimii edelleen mielestäni hyvänä esimerkkinä aihepiiriä tutkittaessa. Luonnonvarat ja luonnon monimuotoisuus ovat eittämättä rikkauksia. Maassa elää noin viisi prosenttia maapallon eläin- ja kasvilajeista. Lajien säilyminen tähän päivään saakka on pääasiassa maan verrattain edistyksellisen luonnonsuojelupolitiikan ansiota. Costa Rica tunnetaan myös maailmanlaajuisesti luonnonsuojelustaan. Matkailu on maalle tärkeä elinkeino, ja ekoturismin ohella erityisesti aktiviteettimatkailu ja reppureissaus ovat suosittuja matkailumuotoja. Lisäksi terveysturismi on kasvussa.

Kestävä matkailu perustuu yleisiin kestävyiden periaatteisiin. Kestävän kehityksen eri ulottuvuudet nivoutuvat yhteen monin eri tavoin. Ulottuvuudet ovat riippuvaisia toisistaan ainakin jossain määrin. Kansalaisten perushyvinvointi on tärkeä edellytys ekologisen kestävyiden edistämiseksi, sillä ympäristöongelmat kasaantuvat usein köyhiin ja kehittyviin maihin. Kansalaisten hyvinvointiin puolestaan vaikuttavat taloudelliset ja sosiaaliset tekijät, kuten köyhyys ja koulutus sekä ruoka- ja terveydenhuolto, jotka ovat myös Costa Ricalle keskeisiä haasteita.

Jokaisella kestävyiden osa-alueella on omat haasteensa, joihin vastaaminen vaatii paljon sekä yksittäisiltä valtioilta että kansainväliseltä yhteisöltä. Ilmastomuutos on yksi ekologisen kestävyiden suurimpia haasteita. Yhä jatkuva väestönkasvu puolestaan luo haasteita lähinnä sosiaaliselle kestävyydelle, mutta myös muille kestävyiden osa-alueille. Ihmisoikeuksien toteutuminen on sosiaalisesti merkittävä haaste suuressa osassa maailmaa. Varojen epätasainen jakautuminen eli kuilu rikkaiden ja köyhien välillä puolestaan on lähinnä sosiaalinen ja taloudellinen haaste. Costa Ricassakin kuilun on huomattu kasvavan, ja tämä pitäisi tietysti ottaa huomioon matkailun rahavirtojen ohjaamisessa.

Kestävässä matkailussa otetaan huomioon matkailun ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset vaikutukset ja haasteet. Yleisellä tasolla ympäristöhaasteita pyritään vähentämään esimerkiksi ympäristösertifioituilla palveluilla ja biopolttoaineen käytöllä lentoliikenteessä. Paikallisten matkanjärjestäjien palveluiden ostaminen edistää puolestaan sekä taloudellista että sosiaalista kestävyttä, koska näin matkailutulot ohjautuvat kohdemaahan, ja matkailu edistää paikallisväestön työllisyyttä ja hyvinvointia. Kehittyvissä maissa matkailu edistää kulttuurista kestävyttä mahdollistamalla sen, että myös ihmiset, joilla ei ole mahdollisuutta matkustaa, pääsevät tutustumaan vieraisiin kulttuureihin. Tässä piilee kuitenkin myös uhka siitä, että paikalliset kulttuurit hiipuvat ja länsimäistävät etenkin massaturismikohteissa. Vieraiden kulttuurien arvostuksen ja kulttuurimatkailun lisääntyminen kuitenkin motivoi pitämään yllä kulttuuriperintöä ja edistämään kulttuurista kestävyttä.

Arvioitaessa, miten ekologisesti ja sosiaaliskulttuurisesti kestävä matkailu toteutuu Costa Ricassa, voidaan huomioda merkittävänä tekijänä CST-sertifikaatti. Sen kriteerit ottavat kattavasti huomioon edellä esiteltyt kestävän kehityksen eri ulottuvuudet. Tämän työn puitteissa ei ole mahdollista selvittää tarkemmin sertifikaatin käytön todellisia vaikutuksia, mutta olemassa olevana mekanismina se tuntuisi kuitenkin edistävän kestävästä kehitystä. Esimerkiksi Suomesta ei löydy vastaavaa, yhtä laajasti käytettyä luokittelua. Tässä mielessä Costa Rica voisi toimia esimerkkinä muille maille. Eräs ekologista kestävyttä maassa toteuttava seikka ovat laajat luonnonsuojelualueet. Ilmeisenä puutteena voidaan puolestaan pitää kierrätysjärjestelmän puuttumista. Uskoakseni tässäkin tulee ilmi ympäristö- ja talouskysymysten välillä usein vallitseva ristiriita.

Costa Rican valtio panostaa imagossaan kestävästä kehityksen edistämiseen ja tukemiseen. Myös edellä mainitsemani seikat ovat selkeästi valtion toiminnan piiriin kuuluvia toimia. On kuitenkin olemassa myös yrityssektorin piiriin kuuluvia kysymyksiä, jotka vaikuttavat kestävästä matkailun toteutumiseen. Tällaisia ovat esimerkiksi toiminnan läpinäkyvyys siten, että matkailija pystyy arvioimaan, kuka hänen rahapanoksestaan pääsee hyötymään. Tietoisuus rahavirtojen ohjautumisesta on tärkeää etenkin sosiaalisen kestävyuden kannalta. Myös valtio ja järjestösektori voivat tiedottamalla vaikuttaa matkailijoiden kestäviin valintoihin käytännössä. Esimerkiksi all-inclusive –hotellien kyseenalaisuutta ei välttämättä tiedosteta ilman ”vastuullisuusvalistusta”. Myöskään välilaskujen haitallisuus ympäristölle ei välttämättä ole kaikille matkailijoille selvä. Costa Ricassa kuten muuallakin ylikansallisten yhtiöiden eettinen vastuu tulee mielestäni myös tärkeään asemaan. Eräs tekemäni huomio, joka koskee kestävästä matkailua ylipäänsä, on esimerkiksi aihepiirin loistaminen poissaolollaan tavallisissa matkaoppaissa. Mielestäni olisi tärkeää, että ei tarvittaisi erillistä mielenkiintoa saada tietoa vastuullisesta matkailusta, vaan että kestävästä matkailu näkyisi kaikissa matkaoppaissa.

Oleellista on kuitenkin, että mikään yksittäinen toimenpide ei Costa Ricassa niin kuin muuallakaan riitä toteuttamaan kestävyttä, vaan eri ulottuvuudet on otettava tasapuolisesti huomioon päätöksenteossa. Olen huomannut, että kestävyuden käsite on melko abstrakti, mutta uskon sen kuitenkin auttavan pa-

rempien valintojen tekemisessä. Voi myös olla, että yksityiskohtaisempi kriteeri on yksinkertaisesti mahdotonta toteuttaa, koska huomioonotettavia asioita on niin paljon ja tilanteet elävät.

Taloudellisen kestävyysarvioinnin jättäminen opinnäytetyössä hyvin pintapuoliseksi. Yksi jatkotutkimusmahdollisuus olisikin tutkia taloudellista kestävyyttä tarkemmin. Toinen mahdollisuus olisi tutkia vahvaa ja heikkoa kestävyyttä tarkemmin Costa Rican tai jonkin toisen maan näkökulmasta. Kestävää kehitystä käsitteleviä lukuja voi myös käyttää aiheen tutkimiseen minkä tahansa muun maan tai alueen kontekstissa.

Lähteet

- 1999 - 2014 Certification for Sustainable Tourism (CST). 2014. Sustainable Tourism CST: Certification for Sustainable Tourism in Costa Rica. 1999 - 2014 Certification for Sustainable Tourism (CST). <http://www.turismo-sostenible.co.cr/>. 15.3.2015.
- Apajalahti, H. 2014. Pura vida! – kahvia ja ekotarzaneita Costa Ricassa. Matkasto. <http://matkasto.net/tarinat/unohtumattomat/187-ipura-vida-kahvia-ja-ekotarzaneita-costa-ricassa.html>. 5.3.2015.
- Barguero, M. 2013. Costa Rica apuesta por turismo médico. La Nación. http://www.nacion.com/archivo/Costa-Rica-apuesta-turismo-medico_0_1333466741.html. 31.3.2015.
- Budget Rental Costa Rica. 2015. Certificación para la sostenibilidad turística. Budget Rental Costa Rica. <http://www.budget.co.cr/es/budget-car-rental-costa-rica-certificacion-para-la-sostenibilidad-turistica.html>. 20.5.2015.
- Costarica.com. 2012. National flag. Costarica.com. <http://costarica.com/culture/national-flag/>. 12.3.2015.
- Costaricatraveller.com. 2015. Costa Rica Provinces Map. 2004-2015 Costarica-traveller.com. http://costaricatraveller.com/regions_of_costa_rica/costa_rica_provinces_map.htm. 20.5.2015.
- Dyer, Z. 2013. Costa Rica ranked 2nd in the world for 'environmental sustainability'. The Tico Times. <http://www.ticotimes.net/2013/09/24/costa-rica-ranked-2nd-in-the-world-for-environmental-sustainability>. 5.1.2015.
- Dyer, Z. 2014. Latin American countries outpacing Costa Rica's Human Development Index, despite improvements. The Tico Times. <http://www.ticotimes.net/2014/07/24/latin-american-countries-outpacing-costa-ricas-human-development-index-despite-improvements>. 31.3.2015.
- Free World Maps. 2015. Physical Map of Costa Rica. Free World Maps. <http://www.freeworldmaps.net/centralamerica/costarica/map.html>. 20.5.2015.
- Globalis. 2006. Costa Rica. YK-liitto. <http://www.globalis.fi/Maat/Costa-Rica>. 12.12.2014.
- Go Visit Costa Rica. 2015. Costa Rica Weather. Go Visit Costa Rica. <http://www.govisitcostarica.com/travelInfo/climate.asp>. 7.5.2015.
- Heikkurinen, P. 2014. Kestävyyden käsitteen ulottuvuudet. Tieteessä tapahtuu. <http://ojs.tsv.fi/index.php/tt/article/view/46149/12273>. 20.5.2015.
- Henly, A. 2011. Can Ecotourism Survive in Costa Rica? Natural Resources Defence Council. <http://archive.earth.org/article/can-ecotourism-survive-in-costa-rica>. 30.3.2015.
- Ilmastokestävää Matkailua. 2015. Sertifikaattien kartoitus. Reilun Matkailun Yhdistys. <http://ilmastokestavaamatkailua.fi/333-sertifikaattien-kartoitus>. 12.3.2015.

- Instituto Costarricense de Turismo. 2015. Anuario Estadístico de Turismo 2014. Instituto Costarricense de Turismo.
http://www.visitcostarica.com/ict/pdf/estadisticas/Anuario_de_Turismo_2014.pdf. 6.5.2015.
- Matkaopas.info. 2015. Costa Rica – Suojelualueiden ja kansallispuistojen maa. Matkaopas.info.
<http://www.matkaopas.info/costa-rica/>. 31.3.2015.
- Messukeskus. 2015. Messuinfo. Suomen Matkatoimistoalan Liitto SMAL.
http://isuu.com/messukeskus/docs/matka15_messuinfo_issuu/1. 15.3.2015.
- Natural History on the Net. 2015. Costa Rica. Natural History on the Net 2007-2015.
http://www.naturalhistoryonthenet.com/Facts_Figures/Country_Facts/costa_rica.htm. 20.5.2015.
- Suomen Suurlähetystö México. 2014. Maatiedosto Costa Rica. Suomen Ulkoasiainministeriö.
<http://www.finlandia.org.mx/Public/default.aspx?nodeid=48630&culture=fi-FI&contentlan=1&displayall=1>. 12.12.2014.
- Suomen YK-liitto. 2015a. Kulttuurinen kestävä kehitys. Suomen YK-liitto.
<http://www.ykliitto.fi/yk70v/kulttuurinen>. 26.4.2015.
- Suomen YK-liitto. 2015b. Sosiaalinen kestävä kehitys. Suomen YK-liitto.
<http://www.ykliitto.fi/yk70v/sosiaalinen>. 26.4.2015.
- Suomen YK-liitto. 2015c. Taloudellinen kestävä kehitys. Suomen YK-liitto.
<http://www.ykliitto.fi/yk70v/taloudellinen>. 26.4.2015.
- Turunen, A. 2010. Helsinki Declaration: Kestävän matkailun infopaketti ammattilaisille. Suomen Matkatoimistoalan Liitto SMAL.
<http://www.smal.fi/loader.aspx?id=2989a1e4-a78f-4e3a-981f-2663b4398e07>. 20.5.2015.
- Ulkoasiainministeriö. 2014. Rauhanvälitys. Ulkoasiainministeriö.
<http://www.formin.fi/public/default.aspx?nodeid=46570>. 5.1.2015.
- UNDP. 2014. Human Development Report 2014. Explanatory note on the 2014 Human Development Report composite indices Costa Rica. UNDP.
http://hdr.undp.org/sites/all/themes/hdr_theme/country-notes/CRI.pdf. 31.3.2015.
- UNWTO. 2004. Sustainable Development. UNWTO.
<http://www.unwto.org/sdt/mission/en/mission.php>. 20.5.2015.
- Visit Costa Rica. 2015. About Costa Rica – General information. Instituto Costarricense de Turismo.
<http://www.visitcostarica.com/ict/paginas/informacion.asp>. 20.5.2015.
- Visit Costa Rica. 2015. Sustainability CST. Instituto Costarricense de Turismo.
<http://www.visitcostarica.com/ict/paginas/sostenibilidad.asp?tab=4>. 15.3.2015.
- Wikipedia. 2015. Coat of Arms of Costa Rica. Wikipedia.
http://en.wikipedia.org/wiki/Coat_of_arms_of_Costa_Rica. 20.5.2015.
- YLE Radio Suomi. 2013. Taustapeili. Ekologinen matkailu. Sanna Jussila.
<http://areena.yle.fi/radio/1960210>. 6.8.2013.
- Ympäristöministeriö. 2013. Mitä on kestävä kehitys. Ympäristöministeriö.
http://www.ym.fi/fi-FI/ymparisto/kestava_kehitys/mita_on_kestava_kehitys. 4.11.2014.